

ET gratia eius, inquit, in me vacua nõ fuit
 2. Cor. 15. sed abundantius illis omnibus laboraui.
 Non ego autem, sed gratia Dei mecum. Ve-
 re dicamus & nos, experti quippe sumus, &
 quotidie legentes experimur, quia gratia ei-
 us õ sancte Paule in te vacua non fuit. Non
 adeo de abundantia laborum tuorum, quib.
 in illa gratia eius laborasti, præfenti loco agi-
 mus, sed intellectum tuum considerantes, nũc
 dicimus, quia gratia eius in te isto munere va-
 cua non fuit. Possemus multa colligere de
 thesauro sapientiæ & intellectus, quem the-
 saurizauit in istud vas electionis suæ sanctus
 domini Iesu Christi spiritus, sed hoc longum
 nimis esset, & longè superius vbi de lege siue
 de testamento veteri loquebamur, sparsim
 hoc ipsum pro posse fecimus. Nunc vt parũ
 quid de hac parte gratiæ dicamus, vnani tan-
 tum, id est, eam quæ ad Romanos scripta est
 epistolam, sumamus verè copiosam thecam
 sapientiæ & intellectus, & secundum intelli-
 gentiam eius gratiam veritatis, & veritatem
 gratiæ Dei, nos quoq; intelligere studeamus.
 Primum est vt eandem epistolam, siue epi-
 stolæ negotium actibus quinq; distinctum
 esse cognoscamus, videlicet secundum legẽ
 siue morem sapietium, quibus loquebatur.
 Nam apud eos cautum erat in nugis seculari-
 bus, vt quidlibet earum rerum quibus mo-
 res instruebantur, aut etiam reprehendeban-
 tur quinq; non excederet actus. Vnde & a-
 pud Placcum pueri legimus. Nẽue minor,
 neu sit quinto productior actu Fabula, quæ
 Rom. 3. 4. posci volet, & spectanda reponi. Est igitur pri-
 mus actus coæquatio Iudæi & Græci, quod
 5. 6. 7. 8. 10. scilicet omnes peccauerint, & egeant gloria
 11. Dei. Secundus commendatio gratiæ, vel fi-
 dei Christi, quod videlicet omnes per vnum
 hominẽ iure debeant iustificari. Tertius con-
 certatio, quod non debeamus iterum pecca-
 re liberati à lege peccati & mortis. Quartus,
 demonstratio quid lex ante manifestationẽ
 gratiæ potuerit aut non potuerit. Quintus
 communitio gentium, quod non debeant in-
 sultare Iudæis, quod, inquam, non debeant
 rami oleastri in bonam oliuam inserti aduer-
 sus naturales ramos, quia fracti sunt, gloria-
 ri. Nam deinceps, quod residuum est episto-
 læ, de communibus rebus, id est, de moribus
 agit. Nunc ergo duce eodem spiritu intelle-
 ctus ingrediamur, & eosdem diligentius ac-
 ctus distinguamus.

De primo actu, quo Iudæum & Græcum coæquat
 eo quod omnes peccauerunt, & egent gloria Dei.

CAPVT XXI.

PRæmissa salutatione magnifica gratiæ, &
 Rom. 1. pacis Dei patris nostri, omnibus qui sunt
 Romæ dilectis Dei, vocatis sanctis, & capta-
 ta beneuolentia, cum attentione ab eo, quod
 ait. Primum quidẽ gratias ago Deo meo per
 Iesum Christum pro omnibus vobis, vsque
 ad id, quod dicit, iustus autem ex fide viuunt,

continuo ingressus, primò quam sapienter,
 quàm acerrimè Gentilium peccata percutit,
 & deinde exilium Iudæorum iustitiam sub
 peccato concludit. Etenim causa quidem po-
 scibat, vt Iudæum prius argueret, eumque
 contra suam ipsius faciem statueret, quia vi-
 delicet ex Iudæo omnis controuersia erat.
 Ille enim gloriabundus in carne Abrahæ, Gẽ-
 tilem prouocans, quasi litem in iudicio pro-
 ponebat, eumque Euangelica indignum iu-
 dicabat gratia, nisi quia per misericordiam il-
 lum in hospitium siue incolatum generis Is-
 raelitici susceperet Dei sui pia & omnibus cõ-
 sulens largitas Sibi deditum, sibi proprium
 vendicabat Iudæus conuersus Christi Evan-
 gelium, eratq; vt iam dictum est, ab ipso litis
 principium. Cũ ergo secundum causam, vt
 iam dictum est, prius Iudæum deberet offen-
 dere sub peccato esse, maluit tamen Gentilẽ
 prius percutere seuera & terribili valde pec-
 catorum eius recitatione dicẽdo, Quia cũ
 cognouissent Deum, non sicut Deum glorifi-
 cauerunt, aut gratias egerunt, sed euauerunt
 in cogitationibus suis, & obscuratum est infi-
 piens cor eorum. Dicentes enim se esse sapi-
 entes stulti facti sunt, & mutauerunt gloriã
 incorruptibilis Dei, in similitudinem imagi-
 nis corruptibilis hominis, & volucrum, &
 quadrupedum, & serpentium. Propter quod
 tradidit illos Deus in desideria cordis eorum
 in immunditiam, vt cõtemelijs afficiant osten-
 pora sua, & cætera. Cur hoc? Si à Iudæo gen-
 tium salutem odiente lis posita fuerat, dicen-
 te, nos sumus populus DEI, nos circumcisi
 ex gente Abrahæ, nobis Christus promissus
 est, ad quos etiam ipse se venisse testatur est,
 dicens. Non veni nisi ad oues quæ perierunt
 domus Israel, cũ vos canes potius quàm
 Math. 15. homines appellauerit, cur Gentilem potius,
 quàm Iudæum, tam acerrimè tetigit, præteri-
 tamq; eius conuersationem, tanta sceditate
 resperiam, corã facie statuit? Videlicet, quia
 Gentilis patientior ad hæc audienda erat,
 quippe qui & vltro neus sua confitebatur pec-
 cata, & confitendo ad Christi gratiam consu-
 giebat. Iudæus autem in carne iustorum pa-
 triarcharum gloriabundus, & de sua carnali
 præsumens iustitia, impatiens ad iniustitiã ac-
 culationem siue peccati confessionem existe-
 bat. Itaq; vt sapiens orator, prius auditorem
 qui patientior est vehemētissimè redarguit,
 & deinde ad eũ qui impatiens est ligandũ at-
 que concludendũ argumentose orationis vin-
 cula contrahit, eodemq; illũ nodo cõstringit.
 Quomodo? Qui cũ iustitiã dei cognouissent,
 inquit, non intellexerunt, quoniã qui talia
 agunt digni sunt morte, non solũ qui illa fa-
 ciunt, sed & qui cõsentiant facientib. Nã fa-
 cta quæ ante dixerat, & hoc ipsum quod postre-
 mo dixit, quoniã qui talia agunt, & qui faci-
 entib. consentiant digni sunt morte, oportebat
 concedere Iudæũ, & libenter concedebat
 Rom. 2. tanquã in aduersariũ. At iste sapiẽter & cautè
 vniuer-